

ทฤษฎีครอบครัวสตรีนิยม

Feminist Family Theory

ทฤษฎีครอบครัวสตรีนิยมเป็นทฤษฎีครอบครัวที่มีวิวัฒนาการเพื่อการศึกษาเกี่ยวกับครอบครัวในช่วงที่ 4 ระหว่าง ค.ศ. 1960 – ปัจจุบัน เช่นเดียวกับทฤษฎีระบบครอบครัว ทฤษฎีความขัดแย้งของครอบครัว และทฤษฎีการแลกเปลี่ยนทางสังคมของครอบครัว แต่ทฤษฎีครอบครัวสตรีนิมนั้น มีความแตกต่างจากทฤษฎีครอบครัวอื่นๆ โดยเกิดจากความเคลื่อนไหวของกลุ่มสตรีนิยมในประเทศสหรัฐอเมริกา เพื่อการแสวงหาและเรียกร้องความเท่าเทียมบุรุษในเรื่องสิทธิและโอกาสต่างๆ ตลอดจนอัตลักษณ์ของสตรี แม้ว่าการเคลื่อนไหวดังกล่าวได้เริ่มต้นก่อนปี ค.ศ. 1960 แต่ประเด็นการเคลื่อนไหวมีความชัดเจนในข้อเรียกร้องตั้งแต่ปี ค.ศ. 1960 เป็นต้นมา และประเด็นการเคลื่อนไหวดังกล่าว ได้ขยายมุมมองถึงบทบาทของสตรีในครอบครัวที่ถูกกดขี่อันเกี่ยวเนื่องจากภาระการทำงานนอกบ้านและการทำงานในบ้าน ตลอดจนจารีตประเพณีของสังคมและขยายไปสู่มิติอื่นๆ ที่หลากหลาย จนทำให้ทฤษฎีครอบครัวสตรีนิยมได้รับการประยุกต์ใช้ในการศึกษาเกี่ยวกับครอบครัวจนถึงปัจจุบัน สำหรับการกล่าวถึงทฤษฎีครอบครัวสตรี

นิยมในหนังสือเล่มนี้ ประกอบไปด้วยหัวข้อสำคัญคือ 1) ความเป็นมา โดยสังเขปของทฤษฎีครอบครัวสตรีนิยม 2) สมมติฐานของทฤษฎีครอบครัวสตรีนิยม 3) คำศัพท์และแนวคิดสำคัญของทฤษฎีครอบครัวสตรีนิยม และ 4) ข้อวิพากษ์และข้อจำกัดในการประยุกต์ใช้ทฤษฎีครอบครัวสตรีนิยม โดยรายละเอียดแต่ละหัวข้อมีดังนี้

1. ความเป็นมาโดยสังเขป

ทฤษฎีครอบครัวสตรีนิยมมีความเป็นมาจากการเคลื่อนไหวของกลุ่มสตรีนิยม เพื่อแสวงหาสิทธิต่างๆ โอกาสต่างๆ และอัตลักษณ์ของสตรี ซึ่งผู้หญิงเชื่อว่าเป็นสิ่งที่ตนควรได้รับ กลุ่มสตรีนิยมในประเทศสหรัฐอเมริกา เริ่มต้นการเคลื่อนไหวจาก Seneca Falls Convention ในปี ค.ศ. 1848 โดยนักเคลื่อนไหวกลุ่มแรกที่สำคัญคือ เอลิซาเบท แคดิสแตนตัน และซูซาน บี แอนโทนี (Elizabeth Cady Stanton and Susan B. Anthony) ได้ทำการต่อสู้เพื่อเรียกร้องสิทธิในการลงคะแนนเสียงของสตรี ซึ่งการต่อสู้ดังกล่าว ใช้เวลานานในการที่จะประสบความสำเร็จ จนกระทั่งมีการลงสัตยาบัน ในปี ค.ศ. 1920 รวมระยะเวลาตั้งแต่เริ่มเคลื่อนไหวนานกว่า 70 ปี (Osmond & Thorne, 1993)

การเคลื่อนไหวของกลุ่มสตรีนิยมในยุคสมัยใหม่เริ่มขึ้นในศตวรรษที่ 1960 โดยเป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นพร้อมๆ กับการเคลื่อนไหวเรียกร้องในสิทธิของพลเมือง การประท้วงเพื่อต่อต้านสงครามเวียดนาม และความท้าทายต่อวัฒนธรรมในบริบทของอำนาจหน้าที่ รวมทั้งเรื่องที่มีความเกี่ยวข้องกับสถานภาพดั้งเดิมของบุคคล ผู้นำในการเคลื่อนไหว

ดังกล่าวประกอบด้วย เบ็ตตี ไพรแดน กลอเรีย สไตน์เนม และองค์กรเพื่อสตรีแห่งชาติ (Betty Friedan, Gloria Steinem and the National Organization for Women, NOW) โดยทำการเคลื่อนไหวในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับความเท่าเทียมกัน ตัวอย่างเช่น การจ่ายค่าจ้าง การฝึกงานสำหรับผู้หญิง การให้โอกาสในการตั้งครรภ์หรือมีบุตรระหว่างทำงาน การลาพักหลังคลอด การให้เงินอุดหนุนในการเลี้ยงดูบุตร และการกีดกันในเรื่องเพศที่เกี่ยวข้องกับการทำงาน เป็นต้น (Osmond & Thorne, 1993)

การเคลื่อนไหวของกลุ่มสตรีนิยมในทศวรรษที่ 1960 - 1970 มีการเคลื่อนไหวหลากหลายกลุ่ม สามารถจำแนกกลุ่มสตรีนิยมได้เป็น 4 สายโดยแต่ละสายมีวัตถุประสงค์ที่แตกต่างกัน ดังนี้ (Osmond & Thorne, 1993; Smith, Hamon, Ingoldsby & Miller, 2009)

- 1) สตรีสายเสรีนิยม (Liberal feminists) ให้ความสำคัญกับการกดขี่ผู้หญิง โดยเฉพาะในประเด็นเรื่องอาชีพการงาน ซึ่งเน้นไปที่กฎหมายและจารีตประเพณีที่จำกัดความสามารถของผู้หญิงในการก้าวสู่บทบาทที่มีความสำคัญทางสังคม
- 2) สตรีสายมาร์กซิส (Marxist feminists) ให้ความสำคัญกับการขูดรีดผู้หญิงในเรื่องบทบาทในการให้กำเนิดบุตรและการใช้แรงงานในบ้านเรือน ทำให้ผู้หญิงมีสภาพเป็นพลเมืองชั้นสองของสังคม
- 3) สตรีสายถอนรากถอนโคน/สายรากเหง้า (Radical feminist) ซึ่งเป็นกลุ่มที่หัวรุนแรง ให้ความสำคัญกับบทบาทเด่นของผู้ชายที่เปรียบเสมือนเป็นปัญหาของสังคม โดยเฉพาะอำนาจและหน้าที่

ของผู้ชายที่มีลักษณะของการกดขี่บังคับผู้หญิง กลุ่มสตรีสายถอนรากถอนโคนเสนอว่า บุคคลไม่ควรถูกจำกัดด้วยลักษณะของความเป็นชายหรือความเป็นหญิง แต่ควรจะต้องดำเนินการพิจารณาไปพร้อมๆ กันทั้งลักษณะของความเป็นชายและความเป็นหญิง เนื่องจาก ครอบครัวยังถูกนำโดยผู้ชายและทำการกดขี่บังคับผู้หญิงนั้น ไม่สามารถก่อให้เกิดสิ่งต่างๆ ในทางบวกและลักษณะดังกล่าวควรจะต้องทำการยกเลิกหรือขจัดให้หมดไป

4) สตรีสายสังคมนิยม (Socialist feminists) ให้ความสำคัญกับเสรีภาพของผู้หญิง โดยประสานกันทั้งความเป็นผู้นำและการกดขี่ทางชนชั้นเข้าด้วยกัน โดยเป็นลักษณะที่เกิดขึ้นในครอบครัว

ต่อมาในช่วงทศวรรษที่ 1980 ความคิดระหว่างกลุ่มสตรีนิยมทั้ง 4 สายที่กล่าวมาข้างต้น ต่างมีความเห็นที่สอดคล้องกัน ทั้งนี้ กลุ่มสตรีนิยมไม่ว่าสายใดต่างก็ให้ความสำคัญกับประเด็นที่มีความเกี่ยวข้องกับผู้หญิง ในฐานะของพลเมืองชั้นสองในสังคมและในครอบครัว สิทธิในการให้กำเนิดบุตร การต้องเผชิญกับการแบ่งแยกหรือการกีดกันเรื่องเพศในการทำงาน และประเด็นเกี่ยวกับเพศสภาวะทางสังคม ย่อมส่งผลต่อกระบวนการขัดเกลาทางสังคมของผู้หญิง

นอกจากนั้น ในปี ค.ศ. 1972 เจสซี เบิร์นนาร์ด (Jessie Bernard) นักสังคมวิทยาได้เสนอผลงานในประเด็นเกี่ยวกับอนาคตของการแต่งงาน ซึ่งเกี่ยวข้องกับสถานภาพของผู้หญิงและผู้ชายหลังจากการแต่งงาน โดยได้ข้อสรุปว่า สถานภาพของผู้ชายหรือสามีดีกว่าสถานภาพของผู้หญิงหรือภรรยา ทำให้นักทฤษฎีครอบครัวสตรีนิยมได้ตระหนักถึง